

**Zalameggyes Települési Örökségvédelmi
Hatástanulmánya**

**Munkaközi
2019**

Zalameggyes Települési Örökségvédelmi Hatástanulmánya (munkaközi állapot)

A kulturális örökség védelemével kapcsolatos szabályokról szóló a 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 14. mellékletben előírt tartalommal

Bevezetés

Ez az örökségvédelmi vizsgálat egy hatástanulmány részeként a vonatkozó jogszabályok, különösen a Kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. Törvény, és a 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet, valamint az előbbiekkal összefüggésben a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet vonatkozó részeinek előírásai szerint készült.

A tanulmányhoz felhasználásra kerültek korábbi vizsgálati anyagok (különösen e sorok írói által jegyzett Településképi arculati kézikönyv szövegei), rendezési tervek, a történeti, régészeti, művészettörténeti szakirodalom, és különféle adatbázisok anyaga (Arcanum, Miniszterelnökség).

A meglévő adatokat helyszíni bejárás során (2018. október) ellenőriztük, és a jogszabályi előírásnak megfelelő tartalommal a feladathoz igazított formába foglaltuk. Az utóbbi forma megengedett, indokoltan, az érthetőséget segítően, és hiánytalanul vonja össze a 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet 14. melléklete összetartozó tartalmi elemeit, s azokat közös fejezetben fejt ki.

A hatástanulmány készítői egyúttal nyilatkoznak arról, hogy a tanulmány készítéséhez szükséges képesítéssel, gyakorlattal és szakértői jogosultággal rendelkeznek, szerepelnek a Miniszterelnökség által vezetett Műemléki szakértői névjegyzékben műemléki szakértőként (műemléki érték dokumentálása).

Budapest, 2018. december 7.

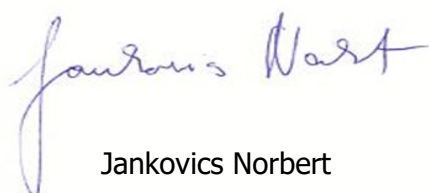
Batizi Zoltán
régész, régész
szakértő

szakértői sz.: 17-003

Máté Zsuzsanna
építész, műemléki
szakértő

szakértői sz.: 21-0073

Jankovics Norbert
művészettörténész, régész,
műemléki szakértő

szakértői sz.: 21-0016

1. Örökségvédelmi vizsgálat

1.1.A település történeti leírása- Természeti, tájhasználati, településhálózati és településszerkezeti összefüggések, táj- és településtörténet

Zalameggyes a Marcal folyó medencéje alkotta kistáj déli, a folyó kisebb vízhozamú, eredéshez közeli részén, fekvő település. A Marcal-medence hazánk óceáni éghajlati hatású területén található, amely a többi, szomszédos területhez képest átlagosan nagyobb és egyenletesebb eloszlású csapadékot, és alacsonyabb hőmérsékletet is jelent. A völgyet, így a település határát is a lejtőkkel határolt sík, magas talajvízállású termőterületek jellemzik. Bár a talaj minősége nem a legjobb, de az állandó vízjárás, és az enyhe mikroklíma az őskor óta folyamatosan vonzották a megtelepedő embert.

A régészeti leletek tanúsága szerint ugyan a település csaknem folyamatosan lakott volt a mai falu történetének kezdetei az írott források hiány miatt alig ismertek. Az Árpád-kor elején, a 11. században, a falu szemben később jellemző állandóságával még sokáig „mozgó” település volt. Egy adott területen vándorolt, és költözött a lakosság, ebből alakult ki később a falvak külterülete. Az állandóságot 1100 tájától egyre inkább a templom és a temető jelentette, amely azután a falu szakrális, eszmei és igazgatási központjává vált. A középkorban Meggyes néven feltűnő település az Árpád-kor későbbi időszakában már mai helyén lehetett, és 1370-ben a Meggyesi család hat ága osztozott határán. A nemesi lakosok dominanciája később sem változott, 1542-ben tizennégy kismanesi család lakta.

A terület békés fejlődésének a török Hódoltság vetett véget. Először a Balaton északi partját 1548-ban végigpusztító törökök dúlták fel a környékbeli falvakat, de a sümegi vár kvázi végvárrá válása miatt, a vár védelmében az összes újratelepült. Meggyes ezt követően, a háborús helyzet állandósulása során elnéptelenedett el, és még 1720-ban sem szerepelt a lakott helységek között. A falu újratelepítése, és újralapítása a 18. század közepe után történt meg. Lakossága sohasem nőtt túl nagyra, a 19. század végén százan, a 20. század elején már csaknem kétszázan éltek itt. Sajátos vonása a településnek, hogy bár mindig aprófalú volt, a lakosok egy részének nemesi rangja, és jobb anyagi körülményei miatt két, szerény temploma is van, egy a római katolikus, egy az evangélikus felekezetűeknek. Mindkét épület az 1930-as évek végéről származik. 1950-ben a megyerendezés során került Zalából Veszprém megye közigazgatási területére.

A változatos növénytakarójú, szelíd tájak, a jó természeti adottságok a legkorábbi időszaktól vonzották állandó megtelepedésre az embert. Zalameggyes külterületén, lévén ilyen területen fekszik, ennek megfelelően négy védett régészeti területet tartanak nyilván.

A településtől délnyugatra ismertek lelőhelyek, telepnyomok az őskor több periódusából. Zalameggyesen országos védelem alatt álló műemlék nincs, két, 1930-as évekből származó temploma, és az Ady Endre és Kossuth utcák kereszteződésében álló kereskedelmi-, lakóépület érdemel külön említést.

A Szent István király tiszteletére szentelt római katolikus templom a Kossuth Lajos utca legrégebben lakott részének közepén, a mai falu nyugati felében szabadon áll. Az utcára merőleges, egyhajós, a hajónál keskenyebb szentéllyel rendelkező kis templom nyugat-keleti hossz tengelyű, a keleti, bejárat oldal mellé északra épített hasábos toronnyal, és a hajó-szentély csatlakozásának déli oldalához tapadó kis sekrestyével. A homlokzat tagolatlan, a tornyon karcsú, magas nyolcszögű gúlasíak emelkedik. Berendezése egyszerű, az oltármenza fölött, a falon félköríves záródású oltárkép függ Szent István korona felajánlásának ábrázolásával. 1938-39-ben, az evangélikusok önálló templomának megépítésével párhuzamosan emelték, közössége az ukki plébániához tartozott.

A falu északkeleti szélén, a főútra merőlegesen, kis kiemelkedésen, szabadon áll a hozzávetőlegesen keletelt, egyhajós, nyugati, homlokzati középtornyos evangélikus templom. A félköríves bejárat előtt egyenes lemezzel zárt, kör alaprajzú pillérekre támaszkodó szélfogó áll, a magas, karcsú, nyolcszögű gúlasíak órapárkányos tornyon emelkedik. A zalameggyesi

evangélikusok lelki gondozása a 18. századi kezdetektől fogva Galsához (korábban Zala-, ma Veszprémgalsa) tartozott. A 20. század elején az evangélikus hívek magánháznál gyűltek össze, és a katolikusokkal közös haranglábat is használták. A templomépítéshez szükséges telket 1927-ben Péter Ákos hagyta a közösségre, amelyik 1935-ben kapott engedélyt az egyházmegyétől a templomépítésre. Az 1936-os alapkövetételt követően közel három évig tartott a kivitelezés, és a templom felszentelésére 1939-ben került sor.

Egyszerre szakrális- fogadalmi emlékek, tájékozási- és határpontok is a magyar vidék jellegzetes színfoltjai, az útmenti keresztek. E sajátos plasztikai műfaj zalamegyyesi példája a falutól nyugatra, az út déli oldalán álló kereszt, melyet felirata szerint 1922-ben „Isten dicsőségére emeltették Döbör Ferenc és neje, Sebestyén Zsófia”. A sümegi kőfaragás e késői emléke homokkőből készült, a háromszögben törő párkány alatti középrész csúcsíves fülkéjében egykor Mária szobra állt, az oldalt lévő konzolokról további két szobor hiányzik, az új beton kereszten domborművű, festett, öntöttvas korpusz függ.

Zalamegyesi történeti magját, a legkorábban lakott, és oldalhatáron álló házak sorával beépült, részét a Kossuth utca Ady Endre utcától északra eső északi szakasza jelenti, de a 18. századi térkép tanúsága szerint ez a terület is nagyon lazán volt beépítve, eredetileg minden bizonnyal nem túl tartós anyagú házakkal. E korai időszakból egyetlen épület sem maradt fenn, a régi falumag beépítésében valószínűleg a szűk telekosztás sem e korai állapot, hanem későbbi időszak hagyatéka.

A belső utak állapota rossz, a mai útburkolatok jellemzően régiek, és túlhasználtak. A járdáknak csak kis része felújított.

A falu a 19. században nem nőtt jelentősebb mértékben, a korábban is beépített Kossuth utcai szakasztól északra ma is meglévő halmazos telekállomány, és az Ady Endre utca laza beépítése a 19. század közepére kialakult. Az Ady és Kossuth utcák kereszteződésének északkeleti saroktelkén álló árkaos épület mai formája is 19. század közepi előzményre megy vissza.

Az útkereszteződés déli fele, és a korábban alig használt, de korai eredetű Jókai Mór utca már a 20. században települt be.

Az oldalhatáron álló, hosszú, oromfalas házak nagy része 19. század végi, 20. századi eleji eredetű, a falukép egységes, és szerencsére csak kevésbé dominálják az 1960-as, 70-es évek, vagy a közelmúlt változatos minőségű, és stílusú építkezési.

A temető a lakott területtől délre, távolabb fekvő, kis, ligetes domboldalon elterülő sírkert. Keresztjét 1906-ban állították, a sírköveken olvasható legkorábbi halálozási felirat 1907-es. Kevés, egyszerű, kő sírtábla található csak benne, a sírkövek többsége modern, műkő anyagú. Az egyszerű ravatalozóépület a kis temető ritkán betemetett szélén emelkedik.

Zalameggyes vázlatos térképe, a település történeti korszakainak és műemlékeinek jelölésével
(Településképi arculati kézikönyv, 2017)

Felhasznált irodalom

Bakay K.- Kalicz N.- Sági K.: Veszprém megye régészeti topográfiája. A devecseri és sümegi járás. (Magyarország régészeti topográfiája 3. kötet.) Akadémiai kiadó. Budapest, 1970.

Koppány T.- Lővei P.- Balázsik T.: Veszprém megye műemléki topográfiája. Kézirat OMF-OMVH. 1980-1991

R. Lendvai A.: Adatok Sümeg és Tapolca XVII–XIX. századi történetéhez, különös tekintettel a kézműiparra. In: A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 17. Veszprém 1984 531-551.

Farkas G.: A Sümeg vidéki falvak múltjából. (Sümegcsehi, Bazsi, Sümegprága) A veszprémi püspöki uradalom történetéhez. In: Alba Regia 33. Székesfehérvár 2004 61-108.

Ilon G.- Juhász I.- Sümegi P.- Jakab G.- Szegvári G.- S. Törőcsik T.: A Marcal-völgy története az őskortól a középkorig egy környezetregészeti vizsgálat tükrében. Mezőlak-Szélmező tőzegláp geoarcheológiai vizsgálatának eredményei. In: Savaria 29. Szombathely 2006 147-216.

Jankovics N.- Klagyivik M.- Máté Zs.: Bazsi településképi arculati kézikönyve. Kézirat. 2017

Kiss L.: Földrajzi nevek etimológiai szótára I. kötet. Akadémiai kiadó, Budapest, 1997

Maksay F.: Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén II. kötet Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 16. Budapest, 1990

Mályusz E. (szerk.): Zsigmondkori oklevéltár I. (1387–1399) Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 1. Budapest, 1951

Molnár A. (szerk.): Zala megye archontológiája 1138-2000. Zalai Gyűjtemény 50. Zalaegerszeg, 2000 Zala vármegye tisztkara 1138-1849.

Zsigmondkori oklevéltár XII. 1425. év Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 52. Budapest, 2013

Felhasznált adatbázisok

Első Katonai Felmérés- A Magyar Királyság területére, Arcanum Adazbázis Kft. DVD- ROM. Bp. 2004

Második Katonai Felmérés: Magyar Királyság és a Temesi Bánság. Arcanum Adazbázis Kft. DVD- ROM. Bp. 2005

Harmadik Katonai Felmérés, a Magyar Szent Korona Országai, 1:25.000. Arcanum Adazbázis Kft. DVD- ROM. Bp. 2007

hungaricana.hu/hu/adatbazisok/ (a letöltés dátuma 2018. 10. 25.)

njt.hu (a letöltés dátuma 2018. 10. 25.)

Műemléki hatósági nyilvántartás (a letöltés dátuma 2018. 10. 25.)

A Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázisa (<http://archeodatabase.hnm.hu>, a letöltés dátuma 2018. 10. 25.)

1.2. A védett műemléki értékek települési értékleltára

1.2.1. Világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területeket

Zalameggyes közigazgatási területén nincsen az UNESCO kulturális vagy természeti világörökségi helyszínek közé felvett objektum, terület, és ilyen nem szerepel a magyarországi várományosi helyszíneket felsoroló jogszabályban sem. (27/2015. (VI. 2.) MvM rendelet a Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékéről)

1.2.2. Az országos építészeti örökség elemei

Zalameggyes közigazgatási területén országosan védett műemlék, történeti táj, műemléki jelentőségű terület, kiemelt nemzeti emlékhely, nemzeti emlékhely, történeti emlékhely nem található.

1.2.3. Védetté nyilvánított és a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket

Zalameggyes közigazgatási területéről jelenleg 4 régészeti lelőhely ismert. Ez a szám a természetföldrajzi adottságok és a környező települések lelőhelyeinek ismeretében átlagosnak tekinthető, de bizonyos, hogy még több fel nem fedezett lelőhely található a helység területén. (Az ismeretlen lelőhelyről származó tárgyak egy része biztosan nem az ismert lelőhelyekről, hanem a ma rejtőzködő, ismeretlen lelőhelyekről származik.) Így a lelőhelyek száma intenzívebb kutatások esetén a jövőben még emelkedhet. A község határában található ismert régészeti lelőhelyek nagyobb része terepbejáráskor kerültek elő. Megelőző feltárás, régészeti szakfelügyelet, helyszíni szemle, leletmentés nem történt a helység területén.

Terepbejárások

A Magyarország régészeti topográfiája 3. kötetének készítése során az 1960-as években több időszakban kutatva, terepbejárva került elő a ma ismert 4 lelőhely.

Tervásatás

László Csaba 2005-ben, Fülöp András 2006-ban kért ásatási engedélyt a 9845. számú lelőhelyre.

Próbafeltárás

Fülöp András 2012-ben kért engedélyt próbafeltárássra a 9845. számú lelőhelyen.

A település határának régészeti kutatottsága a fentiek ismeretében átlagos intenzitásúnak minősíthető.

A település határának kiterjedéséhez és a megtelepedésre alkalmas területek nagyságához viszonyítva az ismert régészeti lelőhelyek száma átlagos. A nem szántott, műveletlen vagy füves, erdős területek és a beépített vagy kertes területek miatt várható még további lelőhelyek előkerülése is.

A település ismert lelőhelyeinek korszakokként megoszlása:

Az őskort 4 lelőhely képviseli, ez a legerősebben képviselt régészeti korszak. Minden zalameggyesi régészeti lelőhelyünkön található tehát őskori anyag. Az őskoron belül a rézkor a legjelentősebb anyaggal rendelkező időszak. Ismert egy rézkorinak meghatározott, egy középső rézkori (balatoni csoport) és egy késő rézkori (bádeni kultúra) telep is. A település határában található egy lelőhely, mely az újkőkor középső része esik, valamint egy késő bronzkori (urnamezős kultúra) telep is.

A római korból egy korai római kori telep nyoma ismert.

A népvándorláskorból nem ismert lelőhely.

A honfoglalás korból nem ismert lelőhely.

A középkori megtelepedést meglepően kevés lelőhely képviseli. Csupán a 9847. számú lelőhelyen került elő egy későközépkori telep emlékműve.

A hatástanulmány elkészítéséhez 2018 augusztusában szemlét végeztem a település lelőhelyein.

Jelenlegi ismereteink szerint összesen 4 (négy) régészeti lelőhely ismert a település bel- és külterületén. (Némelyik lelőhelyről több korszak emlékműve került elő.)

A település területének jelentős része mezőgazdasági művelés alá esik, ahol optimális növényborítottság mellett a régészeti érintettség könnyebben felderíthető. Emiatt az ismert régészeti lelőhelyek többsége szántóföldre esik. Lényeges figyelembe venni azt, hogy a település határának jelentős része nem kutatható kertként, legelőként, kaszálóként, valamint erdőként van hasznosítva, ahol szántás hiányában számos régészeti lelőhely rejtőzködhet észrevétlenül.

A belterületről jelenleg egyetlen régészeti lelőhely sem ismert. A külterületen fekszik 4 lelőhely.

A település közigazgatási határain belül külön jogszabályban fokozottan védett vagy kiemelten védett régészeti lelőhely egy sem található.

A Kötv. általános elvei alapján ex lege védett minden, jelenleg nyilvántartott régészeti lelőhely (4 db), a további ismert, de még nem nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében a bejelentést követően a központi közhiteles örökségvédelmi nyilvántartásba való bejegyzéssel, külön jogi aktus nélkül, az általános védettséget az újonnan előkerült régészeti lelőhelyek is megkapják.

Jelenleg az alábbi korú és jellegű lelőhelyekről van ismeretünk:

- középső újkőkori (lengyeli kultúra) telep: 1 db
- rézkori telep (pontosabb korhatározás nélkül): 1 db
- középső rézkori (balatoni csoport) telep: 1 db
- késő rézkori (bádeni kultúra) telep: 1 db
- későbronzkori (urnamezős kultúra) telep: 1 db
- korai római kori telep: 1 db
- későközépkori telep: 1 db

A régészeti lelőhelyek jellegéből adódóan a pontos lokalizáció, még inkább a pontos kiterjedés általában nem határozható meg pusztán a felszíni jelenségek alapján. Az adattári és szakirodalmi adatok, valamint az elvégzett helyszíni beazonosítások alapján az azonosított lelőhelyekkel érintett területek a hozzájuk tartozó helyrajzi számokkal részletesen az 1. sz. mellékletben találhatók.

Régészeti érdekű területek azok a területek, ahol a földrajzi adottságok és az adatgyűjtés során szerzett információk alapján egyéb lelőhelyek feltételezhetők. A régészeti lelőhelyek elhelyezkedését leginkább meghatározó vízfolyások közül településünk határában többet is találunk.

A jelenlegi területhasználat és területi állapot (mezőgazdasági művelés, zártkertek művelése, belterületi lelőhelyeken közművek és épületek létrehozása) a kulturális örökség régészeti elemeit nagymértékben érinti. Jelentősen károsodhatnak az intenzív talajművelésnek és erózióknak kitett területek, ami minden szántóföldi lelőhelyet hátrányosan érint.

A régészeti lelőhelyeket az építkezések és a talajművelés súlyosan károsították és továbbra is veszélyeztetik a földben lévő maradványokat. Az ismert lelőhelyek nagy részénél feltehetően ez már eddig is nagyfokú pusztítást eredményezett. Amennyiben a mezőgazdasági területeken fennmarad az intenzív talajforgatásos művelés (vagyis a szántás), akkor ez a pusztulás is folytatódik, hosszú távon pedig megsemmisülést eredményezhet.

Régészeti lelőhelyek Zalameggyes közigazgatási területén

1. Zalameggyes – MRT 3. kötet 68/2. lh.

Lelőhely-azonosító: 9844

A lelőhely megjelölése: rézkori telep

A lelőhely leírása: A községtől délnyugatra, a vízér bal, azaz nyugati partján félszigetszerű, alacsony homokdob emelkedik, amelyet észak felől vizenyős rét határolt a MRT kötet készítése idején az 1960-as években. A 2-3 méter magas, lapos dombtetőn kb. 150 x 150 méteres felületen sok őskori kerámiát forgatott fel az 1960-s években a mélyszántás. A nagyméretű cserepek alapján felmerült, hogy itt temető urnáit szántották ki, de a MRT készítői hiányolták a csontmaradványokat, melyek az urnákban szoktak lenni.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: A lelőhely nyugati része szántott, keleti fele rét, legelő. Az előbbi művelési ág veszélyezteti a lelőhelyet, pusztulásához járul hozzá. A lelőhely területén tilos a 30 cm-nél mélyebb földmunka végzése, pl. a mélyszántás vagy a talajlazítás.

Hrsz.: 033, 034/1, 032/2

2. Zalameggyes – MRT 3. kötet 68/2. lh.

Lelőhely-azonosító: 9845

A lelőhely megjelölése: újkőkori (középső szakasz, lengyeli kultúra) telep, késő bronzkori (urnamezős kultúra) telep, korai római telep

A lelőhely leírása: A községtől nyugatra, a Marcal árteréből keskeny, szigetszerű kiemelkedés keleti részén, mintegy 50 x 50 méteres felületen a kedvezőtlen körülmények ellenére a MRT készítői több cserepet is gyűjtöttek, melyek a késő-újkori lengyeli kultúrához tartoztak. Előkerült még a késő bronzkori urnasíros kultúrához tartozó anyag is, valamint néhány korai római korú edénytöredék. László Csaba régész 2005-ben, Fülöp András pedig 2006-ban kért ásatási engedélyt a lelőhelyen végzendő kutatáshoz. 2012-ben ismét Fülöp András kért engedélyt a lelőhelyen történő próbaásatást.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: A lelőhely nyugati része a 2010. évi TSZT szerint gyeper, a keleti természetközeli, nem művelt terület. Ez a valós helyzet is, így a lelőhely egész területe bolygatásmentes jelenleg. Veszélyeztetné a lelőhelyet a területén történő bármilyen földmunka. Tilos a lelőhely területén a 30 cm mélységet meghaladó bármilyen földmunka.

Hrsz.: 033, 034/1, 032/2

3. – MRT 3. kötet 68/3. lh.

Lelőhely-azonosító: 9846

A lelőhely megjelölése: középső rézkori (balatoni csoport) telep

A lelőhely leírása: A községtől délre a kis vízér mocsaras völgyéből kb. 20 méterig kiemelkedő domb magas lejtőjén 7-8 méter magasságban kb. 200 méter hosszan gyűjtöttek a balatoni csoport emlékanyagához tartozó kerámiát a MRT kötet készítői.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: A lelőhely területe szántó. Ez roncsolja, veszélyezteti a lelőhelyet. Ha a szántott állapot meg is marad a lelőhely területén, de tilos a 30 cm-nél mélyebb földmunka, pl. a talajlazítás vagy a mélyszántás.

Hrsz.: 016/18, 016/30

4. Zalameggyes – MRT 3. kötet 68/4. lh.

Lelőhely-azonosító: 9847

A lelőhely megjelölése: késő rézkori (bádeni kultúra) telepe, későközépkori telep

A lelőhely leírása: A községtől délkeletre a kis vízér eredeténél a magas domb egészen ellaposodó lejtőjén mintegy 250 x 50 méteres felületen igen nagyszámú őskori cserepet,

kovaszilánkokat, pengét találtak a MRT készítői. A leletanyag a késő rézkori péceli / bádeni kultúra idejére, illetve a későközépkorra datálható.

A lelőhely területe szántó. Ez roncsolja, veszélyezteti a lelőhelyet. Ha a szántott állapot meg is marad a lelőhely területén, de tilos a 30 cm-nél mélyebb földmunka, pl. a talajlazítás vagy a mélyszántás. A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: A lelőhely területe szántó. Ez roncsolja, veszélyezteti a lelőhelyet. Ha a szántott állapot meg is marad a lelőhely területén, de tilos a 30 cm-nél mélyebb földmunka, pl. a talajlazítás vagy a mélyszántás.

Hrsz.: 016/41

1.3. A helyi építészeti örökség települési értékleltára

Készült Zalameggyes Község Önkormányzat Képviselő-testülete 2/2010. (II.12.) rendeletével jóváhagyott Zalameggyes Község Helyi Építési Szabályzata és Szabályozási tervének 6. számú függeléke alapján.

1.3.1. Településszerkezet, telekstruktúra és az utcavonal-vezetés, utcaképet vagy utcakép részlet

Zalameggyes közigazgatási területén helyi védettségű településszerkezettel rendelkező falurész, telekstruktúra és az utcavonal-vezetés, utcakép vagy utcakép részlet nem található.

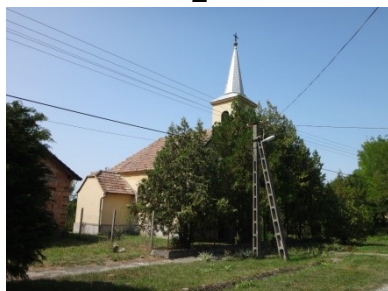
1.3.2. Építmény, építményrészlet, tömegformálás, homlokzati kialakítás, egyedi tájértéket, növényzetet, szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor

Helyi védelem alatt álló objektumok

S.szám	Megnevezés	Cím, hrsz., egyéb azonosító adat, megjegyzés
1	Szt. István király róm. kat. templom	Kossuth u. 22. Hrsz.: 8 Modern templomépület, 1930-as évek.
2	Evangélikus templom	Ady E. u. 2. Hrsz.: 46 Neobarokk ízü modern templomépület, 1930-as évek.
3	Útszéli kereszt	A Rigács felé vezető út mentén Hrsz.: 029/1 Késő historizáló kőkereszt, 1922.

Képek:

1

2. A tervezett változtatások hatáselemezése

Tervezett változások:

A hatályos településszerkezeti tervhez képest, jelentős változások a terv készítése során nem történtek. A kisebb módosításokat, a megváltozott, vagy új fejlesztési igények és a magasabb rendű településrendezési tervekkel való összhang megteremtése, vagy az azok nyújtotta lehetőségek kihasználása generálta.

A TSZT-ben beépítésre szánt területeket érintő változások: nincsenek

Új beépítésre szánt terület kijelölésére, a már korábban kijelölt és érvényben lévő hatályos terv szerinti lakóterületeken kívül új lakóterület nem került kijelölésre a belterületen belül.

A beépítésre szánt területeken a már korábban kijelölt és érvényben lévő intézményi területeken kívül új intézményi vegyes terület, vagy kereskedelmi szolgáltató terület nem került kijelölésre.

A TSZT-ben **beépítésre nem szánt területeket** érintő változások: új zöldterületek kerültek kijelölésre a közigazgatási területen belül.

Beépítésre nem szánt területek átsorolása: általános mezőgazdasági terület átsorolása gazdasági szolgáltató területté, a belterületen kívül. Erdőterület átsorolása általános mezőgazdasági területté, a belterületen kívül.

Új, beépítésre nem szánt különleges terület: egy helyen került kijelölésre, temető területén.

2.1 A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése

A településszerkezeti terv nem érinti a település „történelmi” központját.

2.2.1 Régészeti örökség

2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése

A tervezett módosítások közül egy sem érinti a jelenlegi közhiteles nyilvántartásban szereplő, ismert régészeti lelőhelyet.

A változások hatásai a régészeti örökségre:

Nem kizárható, hogy a jövőben további építkezések, földmunkákkal járó változtatások történnek a település területén. Emiatt az alábbi részben átfogó tájékoztatás olvasható a régészeti lelőhelyeken tervezett, 30 cm-t meghaladó mélységű földmunkákkal kapcsolatban.

A régészeti lelőhelyhez tartozó területen 30 cm-t meghaladó mélységű földmunkák tervezése esetén a földmunkák megkezdése előtt próbafeltárás vagy megelőző feltárás előírására lehet számítani az illetékes hatóság részéről. (Az illetékes hatósághoz az építési előadó juttatja el az engedélyezési eljárás során az építéshez tartozó tervdokumentációt.) A próbafeltárás során a tervezett beruházási területnek csupán egy részét, általában 10-30 százalékát tárja fel a területileg illetékes megyei hatókörű városi múzeum vagy más, a feltárás elvégzésére jogosult intézmény. A próbafeltárás eredményei alapján pontosabban látható, hogy szükséges-e megelőző

feltárás és hogy az milyen költségekkel fog járni. Ha a próbafeltárásból az derül ki például, hogy a lelőhelynek csak egy kis részén találhatóak három rétegben a régészeti objektumok és a nagyobb részén csak egy vagy két réteg van, akkor a teljes terület feltárása esetén lényegesen kisebb összeget kell a beruházónak kifizetnie a feltárók részére, mintha próbafeltárás nélkül az egész területre – nem ismerve a rétegviszonyokat – háromrétegű lelőhely költségeit számolnák a régészek. Az is lehetséges, hogy a lelőhely egyes részein már korábban elpusztultak a régészeti objektumok vagy a lelőhelyen egy vagy több objektumok nélküli terület („üres folt”) található. A próbafeltárás során húzott kutatóárkokkal észlelve a lelőhely belsejében lévő esetleges objektumok nélküli nagyobb területeket, ezek feltárási költségének jelentős része levonható a lelőhely feltárásából. (Lehet, hogy géppel leszedik a feltárók a humuszcsepeztet, de ha ez alatt nincs az alatta bemélyedő, ott nyomot hagyó régészeti objektum, akkor az objektumok kézi eszközökkel végzett feltárására és az eredmények dokumentálására sem kerül sor – ez csökkenti a feltárás költségeit.)

A különböző rétegszámú lelőhelyek különböző módszerekkel történő kutatásának költségeit a 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet 8. melléklete tartalmazza. (Figyelem, ez az árszabás a törvényalkotók munkája eredményeként akár már 2018-ban is változhat!)

Beruházás tervezésekor jelentős segítséget jelenthet egy régész szakértő tanácsadása a régészeti munkák költségeinek tervezésekor.

Elképzeltető, hogy olyan helyszíneken kerülnek elő régészeti leletek váratlanul, mely területek nincsenek régészeti lelőhelyként számon tartva. Mivel e területek nem egy lelőhely részei, így az esetlegesen itt előkerült régészeti leletek bejelentése után nem kell feltárási költségére számítani, hiszen a földmunkát végző nem egy ismert lelőhelyen végzett földmunkát, így a véletlenszerűen előkerült leletek feltárásának a költsége nem őt terheli. Régészeti lelőhelyen kívül előkerült régészeti leletek, objektumok, jelenségek előkerülése és bejelentése esetén a területileg illetékes megyei hatáskörű múzeum leletmentést köteles végezni. Mivel a leletmentésre a múzeumok általában nem rendelkeznek költségkerettel, így előfordulhat, hogy pénz híján az illetékes múzeum heteken át nem tudja elvégezni a leletmentést és így hosszú időn át nem folytatódhat a beruházás, azaz a megkezdett földmunka, mely során a régészeti leletek váratlanul előkerültek. Ilyen esetben előfordult már, hogy a leletmentés költségét felvállalta a beruházó, hogy a múzeum hamarabb befejezze a leletmentést és hamarabb folytatódhassanak a beruházás földmunkái. Azaz a törvények szerint a beruházó számára ingyenes leletmentés mégis jelentős költséggel járt.

Azon esetekben, ha utak, közművek, nyomvonalas létesítmények készülnek 30 cm-t meghaladó mélységű földmunkát végezve, az illetékes hatóság az engedélyezési eljárás során régészeti megfigyelést / régészeti szakfelügyeletet írhat elő a kivitelező költségére. A régészeti megfigyelést a területileg illetékes megyei hatáskörű múzeum végzi. Ennek díja a 68/2018. (IV. 9.) kormányrendelet szerint nettó 8000 Ft/óra, de kiszállásonként minimum nettó 36.000 Ft-ot számlázhat ki a megfigyelést végző múzeum. Ha a régészeti megfigyelés során jelentős régészeti érték kerül elő az építkezés földmunkái során, akkor az építkezés földmunkáit leállítva megelőző feltárássra is sor kerülhet a vonatkozó jogszabályok alapján. Ez azonban igen ritkán fordul elő. Általában a régészeti megfigyelést végző régész nem akadályozza vagy

csak egy-két órával lassítja az építkezés során előkerült anyag dokumentálásával az építkezést. A régészeti megfigyelés költsége a fenti kormányrendelet és a régészeti megfigyelés természete alapján általában jóval kisebb, mint a hasonló területen folyó megelőző feltárás költsége. A megfigyelés eredményeként jelentős régészeti emlék előkerülése esetén megelőző feltárássra is sor kerülhet, de erre nagyon ritkán kerül sor.

leletmentést és hamarabb folytatódhassanak a beruházás földmunkái. Azaz a törvények szerint a beruházó számára ingyenes leletmentés mégis jelentős költséggel járt.

Azon esetekben, ha utak, közművek, nyomvonalas létesítmények készülnek 30 cm-t meghaladó mélységű földmunkát végezve, az illetékes hatóság az engedélyezési eljárás során régészeti megfigyelést / régészeti szakfelügyeletet írhat elő a kivitelező költségére. A régészeti megfigyelést a területileg illetékes megyei hatókörű múzeum végzi. Ennek díja a 68/2018. (IV. 9.) kormányrendelet szerint nettó 8000 ft/óra, de kiszállásonként minimum nettó 36.000 ft-ot számlázhat ki a megfigyelést végző múzeum. Ha a régészeti megfigyelés során jelentős régészeti érték kerül elő az építkezés földmunkái során, akkor az építkezés földmunkáit leállítva megelőző feltárássra is sor kerülhet a vonatkozó jogszabályok alapján. Ez azonban igen ritkán fordul elő. Általában a régészeti megfigyelést végző régész nem akadályozza vagy csak egy-két órával lassítja az építkezés során előkerült anyag dokumentálásával az építkezést. A régészeti megfigyelés költsége a fenti kormányrendelet és a régészeti megfigyelés természete alapján általában jóval kisebb, mint a hasonló területen folyó megelőző feltárás költsége. A megfigyelés eredményeként jelentős régészeti emlék előkerülése esetén megelőző feltárássra is sor kerülhet, de erre nagyon ritkán kerül sor.

2.2.2 Történeti településre, település és tájszerkezetre

A településszerkezeti terv változtatásai nem befolyásolják a község természeti, tájképi megjelenését. A tervezett változtatások a napjainkra kialakult „történelmi településszerkezetet” nem érintik.

2.2.3 Települési értékleltárban szereplő műemléki értékek

Az új településszerkezeti terv nem érinti a helyi védett épületeket és építményeket.

3. Értékvédelmi terv

Épített örökség:

Az épített örökség védelmét, megőrzését, a településkép védelméről szóló önkormányzati rendelet tartalmazza. A védelem alatt álló művi értékeket az eredeti formájukban kell megtartani és folyamatosan jó karban tartani.

A településrendezési tervben nem tervezhető a védett objektumok területének funkcióváltása, a környezetük jelentős átalakítása.

Helyi értékvédelemre kijelölt épületen vagy területen, bővítéssel felújítással járó építési tevékenység, illetve új épület, építmény építése esetén az új épületrésznek illetve épületnek, építménynek karakterében, tömegalakításában, illeszkednie kell a helyi védelem alá vont épület környezetében kialakult beépítési módhoz, karakterhez, tömegalakításhoz.

A közterületeken álló keresztek, ajánlatos az eredeti helyükön megtartani. Amennyiben egy későbbi fejlesztés miatt áthelyezésre kerülnének, akkor gondosan kiválasztott új helyszínen lehet felállítani, körültekintően elkészített tájépítész terv szerint.

Régészet:

A mezőgazdasági tevékenység különösen veszélyezteti az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emlékeket, amelyek közé elsősorban a kőből és/vagy téglából készült, római kori és középkori épületek földben rejtőző (többnyire az alapozáshoz tartozó) falmaradványai tartoznak. Ezen régészeti emlékek pusztulása a szántás mélységének növekedésével, illetve az erózió által okozott hatások miatt olykor igen látványos. A tervezett beruházások szempontjából korlátozó tényező lehet, hogy a 68/2018. (IV. 9.) Korm. r. értelmében a földmunkával járó beruházással el kell kerülni az ilyen régészeti emlékeket (21. § (3) c)) is.

A Kötv. 9. §-a alapján a régészeti lelőhelyeket – a fenntartható használat elvének figyelembevételével – csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak. A fenntartható használat a Kötv. 7. § 4. pontja szerint a védett kulturális örökség olyan módon történő használata – ideértve a kármegelőző és kárcsökkentő tevékenységeket is –, amely nem haladja meg a szakmailag indokolt mértéket és nem vezet az örökség elemeinek állapotromlásához, így biztosított fennmaradásuk a jelen és jövő nemzedékek számára. A Kötv. 10. § (2) bekezdése kimondja, hogy a régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük.

A fenti irányelvekhez kapcsolódóan régészeti lelőhelyek kapcsán felmerülő kárenyhítési lehetőségek az alábbiak.

I. Megelőző jellegű intézkedések

1. A nyilvántartott régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint el kell kerülni a földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal, ezért a beruházásokat megelőzően már a terület kiválasztás szintjén érdemes tájékozódni a célterület régészeti érintettségéről, és amennyiben ez lehetséges, elkerülni a régészeti lelőhelyet a tervezett beruházással. A Kötv. 19. § (1) bekezdése alapján a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon kötelezően el kell kerülni. Ezek az esetek a Korm. r. 21. § (3) bekezdése alapján a védett régészeti lelőhelyek, a nyilvántartott tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyek és az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emlékek. Ez utóbbi főszabály alól az örökségvédelmi hatóság csak belterületi ingatlanok, valamint örökségvédelmi vagy természetvédelmi célú beruházások esetén, illetve akkor térhet el, ha más meglévő építmény vagy műtárgy karbantartására irányul.

2. Régészeti érdekű területeken tervezett beruházás esetén megelőző régészeti kutatás vagy örökségvédelmi hatástanulmány készítése javasolható. *Régészeti érdekű terület* a Kötv. 7. § 29. pontja alapján valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. Örökségvédelmi hatástanulmány készíttetését az örökségvédelmi hatóság is előírhatja a Korm. r. 87. § (4) bekezdése szerinti engedélyezési eljárásokban.

3. Amennyiben a tervezett tevékenység a Kötv. szerint nagyberuházásnak minősül, az örökségvédelmi jogszabály külön szabályait kell alkalmazni az engedélyezés és a megvalósítás folyamán. A nagyberuházásokhoz kapcsolódó engedélyezési eljárásokban a tervezett tevékenység örökségvédelmi hatásainak felmérésére Előzetes régészeti dokumentáció (ERD) készítését írja elő a Kötv. Az ERD-t a jogszabályban meghatározott szerv készíti el, ezt az első olyan hatósági engedélyezési eljárásban be kell nyújtani, amely földmunkák végzésére jogosít. Az ERD részét képező feltárási projektterv alapján kerül sor a konkrét régészeti feladatellátás meghatározására, amelyet – amennyiben engedélyköteles tevékenységről van szó – az örökségvédelmi hatóság engedélyez.

II. Mentő jellegű intézkedések

1. A védett régészeti lelőhelyek esetében örökségvédelmi engedélyt kell kérni a Korm. r. 53. §-a értelmében az örökségvédelmi hatóságtól – a más hatóság (örökségvédelmi szakhatóság hozzájárulásával vagy szakkérdés vizsgálata alapján kiadott) engedélyéhez nem kötött – minden 30 cm mélységet meghaladó földmunkához, tereprendezéshez, valamint depó, feltöltés, töltés létesítéséhez. Ebben az esetben – a Korm. r. 88. §-a szerinti kivételek fennállása esetén – a szükséges megelőző régészeti feltárást követően, illetve azzal párhuzamosan végezhető az engedélyezett tevékenység.

2. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében a szakhatóságként vagy szakkérdés vizsgálatában közreműködő örökségvédelmi hatóság a földmunkával járó beruházás kapcsán előírja a szükséges megelőző régészeti feltárást.

3. Régészeti lelet, jelenség vagy emlék váratlan előkerülése esetén azt a jogszabályban meghatározott módon be kell jelenteni, a tevékenységet szüneteltetni majd ezt követően az illetékes, feltárássra jogosult intézmény elvégzi a mentő feltárást.

A kárenyhítés lehetőségeinek figyelembevétele a beruházások szempontjából mindenképpen fontos, hiszen a régészeti feltárások költségeit annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált, így régészeti érintettség esetén a régészeti munkák költségével és időigényével is számolnia kell a beruházónak. A beruházások kapcsán célszerű lehet az előzetes egyeztetés az örökségvédelmi hatósággal.

Számítva arra, hogy a jövőben a belterületen is előkerülnek leletek, egy ehhez a területhez kapcsolódó tájékoztató olvasható a következőkben. A belterületi vagy egyéb beépített területrészekben azok az építési munkálatok, amelyek talajbolygatással járnak (pl. ház-, pince- vagy kerítésalap ásása, közművek vezetése, tereprendezés, oszlopállítás, fásítás, árokásás, útépités, stb.), veszélyeztető forrásnak minősülnek, az ilyen jellegű beavatkozás engedélyezése során az örökségvédelmi hatóság is részt vesz az eljárásban a hatályos jogszabályok alapján. A fentiek mellett bármilyen újabb beruházás (pl. alagcsövezés, melioráció, talajlazítás, csatornaásás, homok-, agyag- vagy földbányászás, magas- vagy mélyépítés, útépités, stb.), essen az bel- vagy külterületre, jelentős károkat okozhat a régészeti lelőhelyekben, ezért a fenti tevékenységek esetében az örökségvédelmi hatóság az engedélyezés során érvényesíti az örökségvédelmi érdekeket és előírja a szükséges örökségvédelmi hatáscsökkentő eljárást a beruházó számára, amely a gyakorlatban a megelőző régészeti feltárást valamely formáját jelenti. A hatóság saját hatáskörében eljárva mérlegeli a tervezett beruházás és az általa a régészeti örökségben keletkező

visszafordíthatatlan folyamatok arányát, viszonyát, majd a jogszabályokkal összhangban, ezek alapján kikötésekkel engedélyezi vagy – jogszabályi feltételek fennállása esetén – elutasítja az engedélykérelmet.

Településünk 4 lelőhelye mind külterületen található. Jelenleg legalább részben szántó művelés alatt található 3. (Ez a valós állapot, mely megegyezik a 2010. évi TSZT-vel.) A lelőhelyek az intenzív talajművelés miatt lassan, de biztosan pusztulnak. A szántás – különösen a mélyszántás – az erózióval kiegészülve folyamatos állagromlást okoz az érintett lelőhelyekben, tartós, több évtizedes ilyen jellegű használat során pedig a teljes megsemmisüléssel fenyeget. Ezeken a területeken a szántóként való használatot, mint az eddigi használati módot, az esetek többségében korlátozni ugyan nem szükséges, de javasolt a művelési ág megváltoztatása úgy, hogy az a lelőhelyek tartós és további romlással nem járó fennmaradását garantálja. Javasolt a gyepterület művelési ág és ennek megfelelően a füvesítés után kaszálóként vagy legelőként való hasznosítás bevezetésének megfontolása.

A gyep, rét, legelő művelési módok, ill. a háborítatlan talajú természetközeli területek a régészeti lelőhelyek állapotának háborítatlan megőrzése szempontjából kifejezetten kedvezőek, ilyen területeken jelenleg 2 lelőhely található. Mindkettő részben gyeper, réten fekszik. Az egyik lelőhely, a 9844. számú szántóra is kiterjed, a másik a 9845. számú részben természetközeli területen fekszik. Javasolt törekedni e felületek megőrzésére és lehetséges kiterjesztésére a régészeti lelőhelyeken és környezetükben.

A kert, szőlő vagy gyümölcsös kialakítása, illetve erdő telepítése többnyire jelentős veszélyt jelenthet a régészeti lelőhelyekre nézve, ugyanis a szőlő- és kertműveléshez, illetve az erdőgazdálkodáshoz általában kapcsolódó műveletek (pl. tuskózás, rigolízás) a lelőhelyek vagy lelőhelyrészek megsemmisülésével járhatnak. E tevékenységeket ezért a régészeti lelőhelyek területén kerülni kell. Az örökségvédelmi hatóság örökségvédelmi hatástanulmány készíttetését írhatja elő újrahásznosításra, más célú hasznosításra vagy telekalakításra irányuló földhivatali eljárás esetén. Kertes mezőgazdasági területen és erdővel fedett területen jelenleg niem található Zalamegyyesen lelőhely.

Régészeti érdekű terület a település közigazgatási területére eső valamennyi vízfolyás vagy állóvíz partszakasza, még ha ezekben ma már nem is található víz. A jelen művelési ágaktól eltérni ezeken a területeken nem kell, jelenségek vagy leletek észlelése esetén azonban a jogszabályok által előírt tennivalókon túl értesíteni kell a helyi jegyző útján a területileg illetékes örökségvédelmi hatóságot és megyei hatókörű városi múzeumot is, hogy a lelőhely bekerülhessen a közhiteles örökségvédelmi nyilvántartásba. Amennyiben ezeken a területeken belül azonosítani sikerül a konkrét lelőhelyeket, azokra a továbbiakban a nyilvántartott régészeti lelőhelyekre vonatkozó szabályok és eljárások vonatkoznak. Újabb, jelentős földmunkával járó beruházás vagy változtatás ezért egyik ilyen területen sem javasolt. Amennyiben mégis beépítésre kerül régészeti érdekűként számon tartott terület, fel kell készülni régészeti lelőhely előkerülésére, ami az ott folyó munkálatokat lelassíthatja.

Egy-egy nagyobb területet érintő beruházás esetén – így esetleg útépités, zöldmezős beruházás nyomvonalának, helyének végleges meghatározását megelőzően – célszerű külön örökségvédelmi hatástanulmány készíttetése. A hatástanulmány készítése során alkalmazott, nem roncsoló módszerek (légi fotó, terepbejárás, geofizikai felmérés) és szondázó kutatások segítségével a lelőhely kiterjedése és jellege viszonylag jól meghatározható. A terv véglegesítését megelőzően, saját megrendelésre készített örökségvédelmi hatástanulmány révén elkerülhető, hogy az engedélyeztetési fázisban az örökségvédelmi hatóság a kérelmet elutasítsa vagy a tervek módosítását írja elő. Egy-egy konkrét beruházás tervezési fázisában ezért mindenképpen érdemes egyeztetni az illetékes örökségvédelmi hatósággal.

Amennyiben a lelőhelyeken és régészeti érdekű területeken kívül kerülne elő lelet vagy jelenség, akkor a korábban részletesen leírt jogszabályok szerint kell eljárni.

Régészeti szempontból alapvetően fontos, hogy minden egyes nyilvántartott lelőhelyet érintő munkálat esetében, biztosított legyen a régészeti felügyelet. Tekintettel azonban a törvényi szabályozásra, amely szerint a beruházások esetében a szükségessé váló régészeti feltárások költségét a beruházónak kell állnia, valamint a váratlanul előkerülő lelőhelyek kapcsán szükséges mentő feltárások által okozott időkiesésre egy-egy beruházás során, a nem kellően motivált felek miatt a gyakorlatban továbbra is számolni kell a régészeti jelenségek egy jelentős részének dokumentálatlan pusztulásával. Ennek elkerülése érdekében szükséges az előrelátó tervezés, valamint a fejlesztések során az örökségvédelmi többletköltségek tervezése.

Településünk területén sem az egyes lelőhelyek jelentősége, sem a veszélyeztetés nem indokolja jelenleg egyetlen lelőhely védelemre vonatkozó felterjesztését sem.

Ugyanezen indoknál fogva, bár az egyes régészeti lelőhelyek többnyire jól hozzáférhetőek a kutatás számára, tervezett feltárásukat jelenleg semmi nem indokolja. Beruházást megelőző régészeti kutatás azonban szükség esetén minden területen lehetséges.

Településünk lelőhelyei közül jelenleg egyiket sem javasoljuk régészeti bemutatóhely kialakítására.

Szabályozási javaslatok

A jelenlegi károsan ható folyamat (talaj bolygatása) a fokozatos állagromlást jelenti a lelőhelyek számára. E folyamat elméletileg visszafordítható vagy legalább is megállítható lenne, ha a területeken a talajművelést a lentebb felvázolt módon megváltoztatnák. Ehhez a helyi adminisztráció (Önkormányzat), a szakemberek (örökségvédelmi hatóság, megyei hatáskörű múzeum) és az érintett magánszemélyek vagy vállalkozások konstruktív együttműködése szükséges. Ellenkező esetben a folyamat megfordíthatatlannak látszik és előbb-utóbb menthetetlenül a régészeti lelőhelyek teljes megsemmisüléséhez vezet.

„(1) Régészeti érintettség esetén a hatályos kulturális örökségvédelmi jogszabályok alapján kell eljárni.

(4) Minden olyan esetben, amikor régészeti lelet vagy annak tűnő tárgy, régészeti emlék vagy régészeti jelenség kerül elő, a területileg illetékes jegyzőt értesíteni kell, aki haladéktalanul tájékoztatja az örökségvédelmi hatóságot, a további intézkedésig a munkálatokat fel kell függeszteni, a terület őrzéséről a megtaláló köteles gondoskodni.

(7) A régészeti örökséget és a műemléki értéket érintő kérdésekben a központi közhiteles örökségvédelmi nyilvántartásban és a rendezési tervhez készített örökségvédelmi hatástanulmányban foglaltak együttesen irányadók.”

A helyi védettséggel összefüggő javaslatok

Nincs.

Összefoglalás:

Épített örökség:

Zalameggyes a Marcal folyó medencéje alkotta kistáj déli, a folyó kisebb vízhozamú, eredéshez közeli részén, fekvő település. A Marcal-medence hazánk óceáni éghajlati hatású területén található, amely a többi, szomszédos területhez képest átlagosan nagyobb és

egyenletesebb eloszlású csapadékok, és alacsonyabb hőmérsékletet is jelent. A völgyet, így a település határát is a lejtőkkel határolt sík, magas talajvízállású termőterületek jellemzik.

Zalameggyes történeti magját, a legkorábban lakott, és oldalhatáron álló házak sorával beépült, részét a Kossuth utca Ady Endre utcától északra eső északi szakasza jelenti, de a 18. századi térkép tanúsága szerint ez a terület is nagyon lazán volt beépítve, eredetileg minden bizonnyal nem túl tartós anyagú házakkal. E korai időszakból egyetlen épület sem maradt fenn, a régi falumag beépítésében valószínűleg a szűk telekosztás sem e korai állapot, hanem későbbi időszak hagyatéka.

A falu a 19. században nem nőtt jelentősebb mértékben, a korábban is beépített Kossuth utcai szakasztól északra ma is meglévő halmazos telekállomány, és az Ady Endre utca laza beépítése a 19. század közepére kialakult. Az Ady és Kossuth utcák kereszteződésének északkeleti saroktelkén álló árkádos épület mai formája is 19. század közepi előzményre megy vissza.

Az útkereszteződés déli fele, és a korábban alig használt, de korai eredetű Jókai Mór utca már a 20. században települt be.

Az oldalhatáron álló, hosszú, oromfalas házak nagy része 19. század végi, 20. századi eleji eredetű, a falukép egységes, és szerencsére csak kevésbé dominálják az 1960-as, 70-es évek, vagy a közelmúlt változatos minőségű, és stílusú építkezési.

Régészeti örökség:

A település területén máig összesen 4 régészeti lelőhely (terület) áll a Kötv. általános elvei alapján védelem alatt.

Ezek között egyetlen egy fokozottan védett régészeti lelőhely sem található. A vonatkozó kormányrendelet értelmében a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyen a hatóság örökségvédelmi engedélye szükséges – a más hatóság (örökségvédelmi szakhatóság hozzájárulásával vagy szakkérdés vizsgálata alapján kiadott) engedélyéhez nem kötött – minden, 30 cm mélységet meghaladó földmunkához, tereprendezéshez, valamint depó, feltöltés, töltés létesítéséhez és a régészeti emlék megóvási, konzerválási munkálataihoz.

Minden ismert és nyilvántartott lelőhely esetében már a jelenlegi humuszréteg bolygatása (eltávolítása) is sérti a régészeti örökség földben rejlő emlékeit. Amennyiben ezek területén elkerülhetetlen az építési tevékenység, annak eljárásába a kulturális örökségvédelmi hatóságot be kell vonni. Ilyen esetben megelőző régészeti feltárássra kell számítani, amelynek költségeit a beruházónak kell viselnie.

A jelenleg hatályos jogszabályok szerint a település területén a régészeti feladatellátásra a megyei hatókörű Laczkó Dezső Múzeum (8200 Veszprém, Török Ignác utca 7.) jogosult.

Régészeti ügyekben szakhatóságként, illetve szakkérdés vizsgálatában jelenleg Veszprém megye teljes területén a Veszprém Megyei Kormányhivatal, Veszprémi Járási Hivatala Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály (8200 Veszprém, Mindszenty József u. 3-5. Levelezési cím: 8210 Veszprém, Pf.: 1000. tel.: 88-550-497, e-mail: veszprem.epitesugy@veszprem.gov.hu) az illetékes.

Ez a hatástanulmány a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján készült. A település területén időközben előkerülő lelőhelyekről a nyilvántartást vezető hatóság (Miniszterelnökség) vezet közhiteles nyilvántartást. Javasolt minden tervezett beruházás előtt a lelőhellyel való érintettségéről időben meggyőződni.

Nyilatkozat:

A hatástanulmány készítőiként kijelentjük, hogy a hatástanulmány épített örökségi és régészeti munkarésze az örökségvédelmi jogszabályok és a hatósági eljárások figyelembe vételével készült.

A hatástanulmány készítői egyúttal nyilatkoznak arról, hogy a tanulmány készítéséhez szükséges képesítéssel, gyakorlattal és szakértői jogosultággal rendelkeznek, szerepelnek a Miniszterelnökség által vezetett Műemléki szakértői névjegyzékben műemléki szakértőként (műemléki érték dokumentálása).

Batizi Zoltán régészeti szakértői nyilvántartási szám: 17-003

Jankovics Norbert művészettörténész, régész, műemléki szakértő:

Szakértői sz.: 21-0016

Máté Zsuzsanna építész, műemléki szakértő:

Szakértői sz.: 21-0073